

Pracuj pro úspěch!

Arnošt Rolný – podnikatel v oděvnictví

„Poznali jsme, že člověk, který se pustí do práce na svém místě opravdu důkladně, nemá kdy myslit na špatnost poměrů a je proti nim přímo imunní. Poznali jsme, že teprve ten je užitečný, kdo si důkladně hledí svého díla a kdo se nedá od něho odtrhnouti žádnými okolnostmi. Poznali jsme, že v hospodářské soutěži každá výmluva vypadá hloupě a že nejdůležitější je uhájit práci.“ Citát z časopisu *Pestrý týden* v roce 1938 takto hodnotil výsledky dosavadní celoživotní práce prostějovského Arnošta Rolného, prvního velkého českého podnikatele v oděvnictví.

Arnošt Rolný starší.

PODNIKÁNÍ ZAKLÁDÁ OTEC FRANTIŠEK

Jeho otec František přišel do Prostějova z nedalekých Určic jako krejčovský tovaryš. V době, kdy se ještě šilo ručně a jedinými pomůckami byly jehla a nůžky. A právě tehdy si kupuje firma židovského podnikatele Mayera Mandla

Jeden z podniků Rolného.

úžasnou novinku, o které se mluví v celém kraji. První šicí stroj! To, že ho svěříje právě mladému Františku Rolnému, je pro něho velké vyznamenání a ocenění jeho dosavadní dobré práce. Když bylo Františkovi 24 let, rozhodl se, že se osamostatní. Otevřel si v Prostějově krejčovskou dílnu, přijal několik pomocníků a šil dál především pro Mandlovu továrnu, později i pro některé obchodní domy ve Vídni. Zakázek na vyhlášené kvalitní zboží ale rychle přibývá, jeho dílna se začíná rozrůstat, a už v první polovině 90. let se dokonce řadí po bok ostatních, většinou německožidovských továren v Prostějově. Prodává nejen v Čechách, ale i do Vídně, do Budapešti i dalších velkoměst bývalého mocnářství. Svůj úspěch vykoupený mimořádně kvalitní prací si ale František příliš dlouho vychutnávat nemohl, protože v roce 1902 umírá na otravu krve. A vůbec netuší, kam až to dotáhne jeho syn...

PO SMRTI OTCE DRŽÍ OPRATĚ MATKA

Arnoštovi Rolnému bylo v té době teprve patnáct let. Vedení firmy proto zatím přebírá vdova po Františkovi, Arnoštova matka Františka. Vede podnik úspěšně. Přežije s ním první světovou válku, kdy na výrobu civilních oděvů nebyl často ani materiál, kdy dodavatelé i odběratelé houfně krachují. Naštěstí se jí podařilo získat alespoň část zakázek na šití válečných uniforem, a tak zachránila podnik i práci pro zbývající dělníky. Teprve v roce 1920 předává firmu připravěnému Arnoštovi. Ten mezitím rozhodně

Textilka, kterou provozovala vdova po Rolném.

nezahálel. Vystudoval reálku v Prostějově a pak soukromou obchodní akademii ve Vídni. Tam zůstal dál na „zkušené“ u konfekcionářské firmy Neumann, s níž byla paní Františka v čilém obchodním styku. Především šlo o získávání praktických zkušeností s řízením velkého podniku. Po návratu do Prostějova je úročil v práci pro firmu. Vypráví o tom: „Vždy v sobotu dostával jsem jako odměnu jednu korunu. Když se však stalo, že obchod v minulém týdnu nebyl valný, nedostal jsem nic. Byla-li maminka rozhněvána, dostal jsem místo koruny pohlavek.“ Matčiny provozní a synovy teoretické zkušenosti se navzájem dobře doplňovaly. To, že podnik přežil válku, je zásluhou jich obou.

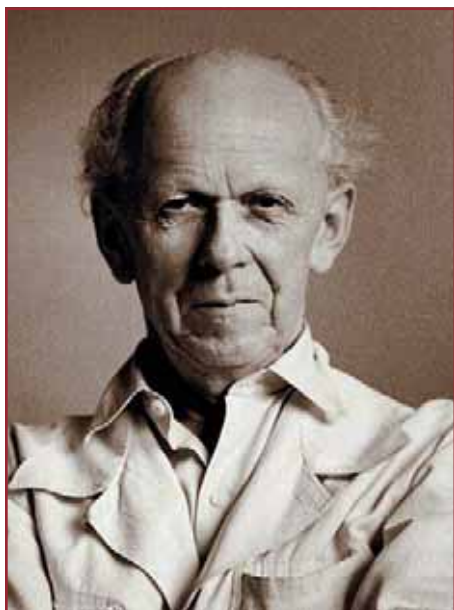
JEŠTĚ O TŘI KORUNY LEVNĚJI NEŽ BAŤA

Jakmile se však dostává syn Arnošt do vedení podniku, nastává nová éra jeho rozvoje. Mladý a energický muž mění strategii. Přestává dočasně vyrábět

Bohuslav Fuchs

Osobitá modernost

Meziválečný architektonický směr funkcionalismus byl také nazýván internacionálním stylem. Směřoval k potlačení estetické stránky architektury, důraz kladl na funkci, využíval průmyslové prefabrikace a stroze jednoduchých forem. Proto se funkcionalistické stavby různých architektů v různých zemích podobají. Bohuslav Fuchs, architekt spojený zejména s Brnem, však dokázal, co se zdá být nemožné: Jeho funkcionalistické stavby působí kultivovanou krásou a jsou osobité, jak jen je v rámci internacionálního stylu možné. Právě proto patří k nejvýraznějším osobnostem tohoto meziválečného směru.

Architekt, urbanista a designér Bohuslav Fuchs.

MLÁDÍ A CESTA K ARCHITEKTUŘE

Bohuslav Fuchs se narodil roku 1895 ve Všechovicích nedaleko Bystřice pod Hostýnem. Od dětství projevoval pozoruhodnou kombinaci talentu uměleckého a technického. Pro studium architektury tím byl přímo předurčen.

Záhy projevil i nezávislého ducha: Ze studia na reálném gymnáziu byl totiž vyloučen, protože vydával studentský časopis, což se neslučovalo se školními předpisy. Přesto však dospěl ke studiu architektury, a to rovnou u otce české

moderny Jana Kotěry na Akademii výtvarných umění v Praze. Dodejme, že velký architekt a učitel rozpoznal talent, sám si mladého adepta architektury mezi své studenty vybral a poskytl mu pak i první praktické zkušenosti ve svém pražském ateliéru. Právě od něj zřejmě získal Fuchs svou charakteristickou zálibu v užití ušlechtilých povrchů z pohledových cihel a také odvalu uplatňovat v rámci (ale někdy i proti diktátu) funkcionalismu silné výtvarné zřetěle.

Dokonalý je celek Pavilonu města Brna i jeho jednotlivé detaily, jako je ladná šroubovice vnějšího schodiště.

BRNO JAKO PŘÍLEŽITOST A POSLÁNÍ

Do Brna přivedlo Fuchse roku 1923 místo na Stavebním ředitelství města. Prudký rozvoj samostatné republiky na počátku dvacátých let neminul ani

První Fuchsova ryze funkcionalistická stavba – Zemanova kavárna v Brně z let 1925–26 – byla roku 1965 zbořena a teprve o třicet let později znovu postavena podle původních plánů.

„Jsem já malíř smutnej..“ Marie Čermínová – Toyen

„Toyen, která nespí a vidí své sny na rubu kamenů,“ napsal o ní její pařížský soupeřník a přítel Benjamin Péret. Černý smoking a k němu černý motýlek jako nejoblíbenější oblečení mladé ženy? Vlasy na svou dobu velmi nakrátko ostříhané? Trochu zvláštní, ne? Chtěla se vyrovnat mužům? Řadu otázek může vzbuzovat její image. V každém případě to bylo osobité a neoddiskutovatelně svobodomyšlné. A právě o ten pocit vnitřní svobody Marii Čermínové po celý život šlo.

Toyen, portrét od fotografa Mana Raye, Paříž 1935.

DÍVKY Z MYDLÁRNY

Narodila se 21. září 1902 v Praze v rodině, o které se vlastně nic určitého neví. Jedině to, že o ní Marie Čermínová nechtěla nikdy mluvit. V šestnácti letech odešla z domu a živila se především jako dělnice v mydlárně. Snad v této době, kdy chodila do práce v pánských kalhotách, vestě a čepici, vzniká možná její obliba v crossdressingu, navzdory tehdejšímu zažitým zvyklostem.

Kreslení a malování ji bavilo od útlého dětství a její obrázky byly patrně prvním zdrojem příjmů. Od roku 1919 do roku 1922 studovala na UMPRUM u profesora Emanuela Dítěte dekorativní malbu. Ale rázným předělem jejího života jsou léta 1922, kdy se seznámila na chorvatské Korčule s o tři roky starším malířem Jindřichem Štyrským, a 1923, od kdy používá pseudonym Toyen.

KDO JÍ DAL NOVÉ JMÉNO?

K autorství tohoto pseudonymu se vehementně hlásil básník Jaroslav Seifert: „Marie Čermínová nás dlouho žádala, abychom pro ni vymysleli s Nezvalem nějaký vhodný pseudonym. Napadlo nás asi tucet jmen, žádné se jí však nelíbilo. Nám ostatně také ne. Až jednou. Seděl jsem s Mankou sám v Národní kavárně a Manka měla před výstavou. A nechtěla za nic vystavovat pod svým jménem. Když na chvíli odešla pro nějaký časopis, napsal jsem na ubrousek velkými písmeny TOYEN. Když si jméno po svém návratu přečetla, bez rozmýšlení je přijala a nosí je podnes; nikdo ji jinak neosloví a její pravé jméno je patrně jen na cestovním pase, který už je dávno neplatný.“

Dělov a svět, 4. 5. 1929, s. 280.

Podle pařížských surrealistů ale vychází z francouzského „citoyen“ – občan, možný výklad je i to, že se jedná o zkomoleninu „to je on“, jak sama vystupovala v mužském oblečení a v řeči používala rod mužský místo ženského. Za autora se vyhlášoval i kritik Karel Teige.

ŽENA-MUŽ

Pro nejbližší přátele zůstala navzdory Mankou. Ti ji znali a věděli o její nezkrtné touze po osobní svobodě. Pro ostatní veřejnost byl její bezpohlavní pseudonym protestem vůči měšťáckým konvencím, proti rodinným, společenským a kulturním autoritám. Ale i mezi těmi nejbližšími mluvila o sobě jako o muži. Jaroslav Seifert o tom napsal:

„Právě tak jako neměla v lásce své vlastní příjmení, neměla ráda ani svůj

JINDŘICH ŠTYRSKÝ (1899–1942)

Český malíř, fotograf, grafik, výtvarník, básník, jeden z nejvýznamnějších představitelů českého surrealismu. První z významných životních druhů Toyen a v mnohém její spolupracovník. Byl mimo jiné šéfem výpravy Osvozeného divadla a jedním z prvních evropských umělců, kteří se zabývali barevnou koláží. Ceněné jsou jeho fotografické cykly z Prahy a Paříže.

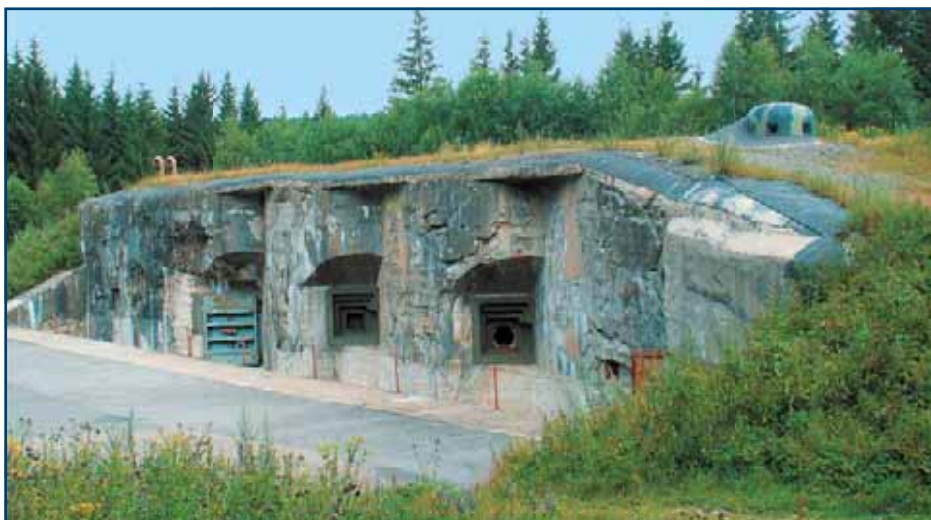

Návštěvníci Dobrošova si mohou prohlédnout interiéry srubu Zelený.

možné si dodnes prohlédnout, stojí za to poznamenat, že srub byl úspěšnější než munice. Jednotlivé objekty spojují dva okruhy naučné stezky. Bližší informace na rmn.wz.cz.

TVRZ HANIČKA

Jednou z pěti stavebně dokončených tvrzí československého opevnění je tvrz Hanička nedaleko stejnojmenné samoty u Rokytnice v Orlických horách. Její stavba probíhala mezi zářím roku 1936 a červnem 1938. Palebně měla vykrývat prostor mezi tvrzemi Skutina na západě a Adam na východě. Sestavu tvrze tvoří pěchotní sruby R-S 76 (Lom), R-S 77 (Pozorovatelna) a R-S 80 (Potůček), dělostřelecká otočná věž R-S 78 (Paseka), dělostřelecký srub R-S 79 (Na mýtině)

Dělostřelecký srub R-S 79 (Na mýtině), který je součástí tvrze Hanička, je největším vybetonovaným objektem československého opevnění.

a vchodový objekt R-S 79a (U silnice). Sestavu doplňuje dělostřelecká pozorovatelna R-S 91 (Vrchol) na Komářím vrchu. Bližší informace na www.hanicka.cz.

DĚLOSTŘELECKÁ TVRZ STACHELBERG

Tvrz Stachelberg zvaná též Ježova hora nebo Babí se rozkládá severovýchodně od Trutnova. Po dokončení se mělo jednat o naši největší a nejsilnější tvrz, sestavu měly tvořit čtyři pěchotní sruby, dva dělostřelecké sruby, dvě otočné dělostřelecké věže, dvě otočné minometné věže, vchodový objekt a dělostřelecká pozorovatelna na pravém křídle sestavy, která neměla být napojena na rozsáhlé pevnostní podzemí. Stavební práce probíhaly od října 1937 velmi rychle, ale nakonec se podařilo vyrazit jen celé podzemí tvrze, asi 7 % z podzemí vybetonovat, vyhloubit výtahové a schodišťové šachty k většině objektů, ke značné části objektů vybetonovat základové desky a vystavět jediný z objektů

Pěchotní srub T-S 73 (Polom) je jediným objektem dělostřelecké tvrze Stachelberg, který se do září 1938 podařilo dokončit.

– pěchotní srub T-S 73 (Polom). Podrobnosti o zpřístupnění jsou na www.stachelberg.cz.

AREÁL ČESKOSLOVENSKÉHO OPEVNĚNÍ DARKOVIČKY

Muzejní pevnostní areál Darkovičky severně od Hlučína je tvořen dvěma samostatnými pěchotními sruby MO-S 18 (Obora) a MO-S 19 (Alej), tvrzovým pěchotním srubem MO-S 20 (Orel) a lehkým objektem LO vz. 37A. Některé jsou opravovány a příležitostně zpřístupňovány různými kluby vojenské historie. Areál u Darkoviček je pod správou Slezského zemského muzea v Opavě, bližší informace na www.szmo.cz.

Zrekonstruovaný pěchotní srub MO-S 19 (Alej) v Darkovičkách na Opavsku patří mezi nejlepší pevnostní muzea v ČR i v Evropě.

PĚCHOTNÍ SRUB OP-S 25 MILOSTOVICE

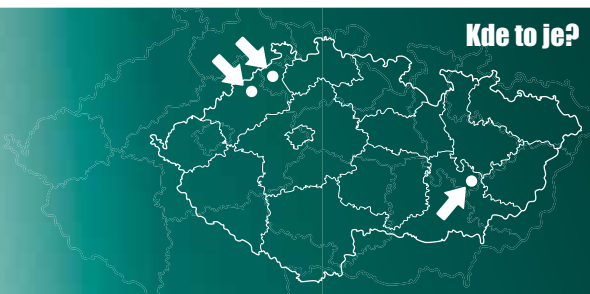
Milostovický pěchotní srub OP-S 25 s krycím názvem Trigonometr je oboustranný srub s klasickou výzbrojí. Zajímavostí je, že zvony do srubu osadili až Němci po záboru, když zde zřizovali železniční cvičiště. Poněkud jim však unikaly rozdíly mezi odolnostmi srubů, a tak se stalo, že jim nepasovaly zvony ze srubů II. třídy odolnosti do srubů III. třídy. Většinou to řešili cihlovou podezdívkou. Kde to však bylo obráceně, byli v koncích, protože pevnostní železobeton nešlo tak snadno osekát majzlíkem. Proto

Pěchotní srub OP-S 25 (U Trigonometru) v Milostovicích je díky nadšení dobrovolníků Klubu vojenské historie přístupný veřejnosti.

Neobjevené památky

Kde to je?

Některé naše stavební památky mají štěstí i smůlu současně. Štěstí v tom, že se zachovaly do dneška, byly rekonstruovány a zpřístupněny veřejnosti, smůlu v tom, že nejsou v obecném povědomí a malá návštěvnost neodpovídá jejich atraktivitě. Národní památkový ústav proto přišel s projektem Neobjevené památky, který má těmto opomíjeným pokladům pomoci.

Do projektu je zařazeno 33 objektů různého druhu. Většinou jde o hrady, zámky a kláštery, najdeme mezi nimi však i skanzen, kostel a historický důlní areál. Všechny však mají společné to, že si je ročně prohlédne méně než 20 000 návštěvníků.

NAŠE ZEMĚ chce tomuto projektu pomoci. Proto budeme postupně zařazovat stručné profily těchto památek a doufáme, že čtenáře inspirujeme k jejich návštěvě.

BENEŠOV NAD PLOUČNICÍ

V Benešově nad Ploučnicí najde návštěvník komplex dvou zámků, z nichž ten Dolní je u nás jedinečnou ukázkou stylu tzv. saské renesance. Zámky byly zbudovány v průběhu 16. století příslušníky míšeňského rodu pánů ze Salhausenu. Horní zámek byl postaven v letech 1522–1524 ještě jako pozdně gotický s renesančními prvky. Dolní zámek z let 1540–1544, zejména Wolfovo křídlo, je už výrazně renesanční, i když v severském stylu s gotickými prvky.

Pozdější bohatí majitelé sídlili jinde a benešovský zámek ponechali správcům svých zdejších statků. Proto také areál nebyl přestavován a zachoval se v čistých formách z doby své výstavby.

BUČOVICE

Skutečnou renesanční „perlu Moravy“ je zámek v Bučovicích s jedním z nejkrásnějších arkádových nádvoří u nás a s unikátní manýristickou kašnou. Jeho stavebníkem byl Jan Šembera z Boskovic. Podle návrhu císařského architekta Jacopa Strady provedli stavbu a její výzdobu Italové nebo umělci v Itálii vyškolení. O tom jasně vypovídá kvalita a jemnost zpracování architektury s bohatou reliéfní výzdobou.

Návštěvník však může obdivovat i sály se štukovými a malovanými ornamenty i výjevy ze starověkých dějin a mytologie. Jedinečné jsou malby v Zaječím sále znázorňující „obrácený svět“ zvířat v lidském oděvu a situacích. Dalším unikátem je manýristická kašna na nádvoří, nedávno doplněná o chybějící nádrž a vodní systém.

MOST

Kdo by neznal příběh mosteckého kostela Nanebevzetí Panny Marie? Nebo aspoň jeho poslední dějství z roku 1975,

kdy byl celý kostel při likvidaci starého města z důvodu těžby uhlí přesunut o 841,1 m. Ocitl se tak v blízkosti barokního špitálu, kde stojí jako osamělý pomník zaniklého královského města dodnes.

Ve své době technologicky jedinečný přesun však není jedinou zajímavostí kostela. K náročné a drahé akci se kdysi přistoupilo proto, že jde o vynikající památku. Touto stavbou Jakuba Heilmanna ze Schweinfurtu, žáka Benedikta Rejta, která byla zahájena roku 1517 a trvala až do začátku 17. století, totiž vyvrcholil vývoj pozdní gotiky na našem území. Můžeme zde tedy obdivovat především jednu z nejkrásnějších pozdně gotických kleneb, která jakoby se vymkla zákonům zemské tíže. Vzhledem k dlouhé době stavby se zde však už uplatnila i renesance, a to především na tvarosloví a výzdobě empory – ochozu vestavěného mezi vnější pilíře. Pozoruhodný je i monumentální, sedmáct metrů vysoký barokní oltář z 18. století. ■

